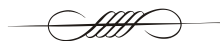

- Отменить административную (ч. 1 ст. 9; 23.34 КоАП РБ) и уголовную (ст. 193-1 УК РБ) ответственность.
- Выработать правовой механизм строительства культовых зданий, который отличался бы доступностью и единым подходом в отношении как традиционных, так и нетрадиционных верований на территории РБ.
- Реализации прав человека на свободу мысли, совести, религии, убеждений возможна лишь при соблюдении других права и свобод человека и гражданина. Например, правовое обеспечение права на свободу ассоциаций, на свободу выражения и распространения мнений. Следовательно, необходимо разрешить учреждение средств массовой информации и духовных учебных учреждений и религиозным объединениям, и религиозным организациям.
- Для построения правового гражданского общества на основах толерантности и веротерпимости, необходимо исключить из нормативно-правовых актов градацию религиозных верований на секты, культы и т.д.

Лозінська Світлана Володимирівна,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права,
кандидат юридичних наук, доцент

Бись Олена Станіславівна,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права, кандидат юридичних наук

ОРГАНИ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН СТАРОДАВНЬОЇ РИМСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (ЦАРСЬКИЙ ПЕРІОД)

Особливо цікавою є багатовікова практика Стародавнього Риму у сфері міжнародних відносин, право якого відіграло, на думку багатьох вчених, особливу роль першоджерела сучасного міжнародного права. Римський народ здійснив своє історичне призначення, започаткувавши єдність стародавнього світу, об'єднавши усі існуючі тоді держави під своєю верховною владою. Давньоримські юристи сформували правила, що регламентують правове положення завойованих Римом народів, у зв'язку з необхідністю введення деяких елементів самоврядування, яке згодом було втілене у право народів "jus gentium". [4, с. 22, 24; 1, с. 9] Теза римських юристів "Слово, дане навіть ворогу, повинне бути дотриманим" лягла в основу одного з принципів міжнародного права "Pacta sunt servanda" (Договори повинні дотримуватися).

Існування права народів дає підставу підтримувати думку, що jus gentium римської епохи виконувало функції міжнародного права, однак у дещо іншому розумінні, ніж сучасне його тлумачення. Воно являло собою сукупність основних правових принципів, що регулювали відносини, спільні для всіх народів стародавнього світу, в тому числі і відносини між приватними особами.

Право народів регулювало такі правові інститути як право війни, право полону, право рабовласництва, право мирних договорів, посольське право. Існувала заборона укладати шлюби із чужоземцями, лише особи із римським громадянством мали право укласти законний римський шлюб, в якому дружина поділяла соціальне становище свого чоловіка, а на дітей, народжених у ньому, поширювалася влада батька та всі його майнові права.

Повноваження щодо здійснення зовнішньої політики у Стародавньому Римі царського періоду поділяли між собою цар, сенат та народні збори. [5, с. 38]

На чолі римської общини стояв цар (*rex*), який одночасно був воєначальником, верховним жерцем і головував на деяких судових засіданнях. Він відрізнявся від рядових членів общини своїм одягом – пурпуровою мантиєю, золотою діадемою, а символом його влади були скипетр і крісло зі слонової кістки. Вважався він також верховним головнокомандувачем усієї римської общини, гарантом внутрішнього порядку та заступником народу перед богами. В якості головнокомандувача цар розпоряджався військовими силами народу та призначав командувачів. В якості гаранта внутрішнього порядку він мав право суду та покарання над усіма громадянами (*jus coercitionis*), включаючи право життя та смерті. Будучи верховним жерцем, цар розпоряджався здійсненням загальнонародних жертвопринесень. [2, с. 65]

Поряд з царем, зовнішню політику також може здійснювати сенат (*senatus*), до складу якого у ранні часи входили старійшини родів. Сенат вважався охоронцем батьківських традицій (*mores majorum*) і радником царя з найважливіших питань. Кількість осіб сенаторів співпадала з кількістю родів, й відповідно їх називали батьками (*patres*). [2, с. 65] В найдавніші часи спеціального приміщення для сенатських засідань не було: сенатори за покликом сільського ріжка збиралися на відкритому повітрі. Справи в сенаті вирішувалися шляхом голосування, під час якого відбувалося розходження в різні боки, тобто кожний сенатор направлявся в бік того, чію пропозицію вважав правильною.

Пізніше, у зв'язку із занепадом значення родів та посиленням царської влади, принцип родового представництва відпадає та сенат формується за призначенням царя. [5, с. 39] Сенат по відношенню до царя виступає в якості дорадчого органу: сенат обговорює за поданням царя відповідні питання, а його постанови (*senatusconsulta*) фактично є досить впливовими, хоча й не обов'язковими для царя.

По відношенню до римського народу сенат відіграє роль своєрідного "опікуна". Зокрема, у випадку смерті царя і до моменту призначення нового наступника (*interregnum*), верховна влада в державі переходить до сенату. Сенат вибирає із свого середовища 10 осіб (*interreges*), які по черзі (по 5 днів кожний) будуть керувати державою до тих пір, поки не буде з'ясований кандидат на посаду правителя. Обраного правителя члени сенату представляють народним зборам для надання йому відповідної верховної влади (*lex curiata de imperio*). Для набуття права звертатися до богів новообраному царю здійснюють відповідну посвяту – *inauguratio*. [5, с. 39]

Поряд з сенатом вагому роль у зовнішній політиці відіграють народні збори. Для вирішення найважливіших питань римляни збиралися на народні збори по куріях, які носили назву куріатних коміцій (*comicia curiata*). [2, с. 64, 65] Народні збори в Римі мали загальну назву коміції з прозорою етимологією від *coire* (сходитися). Деякі дослідники порівнюють курії з "чоловічими домами", але, найімовірніше, це були союзи чоловіків-воїнів. Кожна курія мала один голос при голосуванні на зборах. На комісіях відбувалися вибори посадових осіб, приймалися рішення з питань війни і миру, слухалися судові справи.

Роль сенату у міжнародних відносинах особливо зростає в епоху республіки, коли вагоме значення мають угоди римлян з іншими народами, які уклалися на основі рівності і взаємності (*foedera aequa*). Саме здійснення зовнішніх зносин і укладення договорів належали до компетенції народних зборів і сенату. Спочатку сенат приймав послів і проводив з ним попередні переговори, він же обговорював питання про оголошення війни й укладення миру. Остаточне рішення з міжнародних питань виносили народні збори. Так, з народами, у дружбі з якими Рим був зацікавлений, уклалися договори союзу, миру, дружби і гостинності. В міру успіху римської зброї ставало дедалі більше нерівноправних договорів (*foedera non aequa*).

Права та інтереси іноземців, які перебували у Римі, забезпечувалися на підставі визнаного законом у суспільстві інституту гостинності. Іноземними громадянами опікувався перегрінський претор (*praetor peregrinus*) – спеціально введена посада для

допомоги у справах іноземцям. Гостинність була двох видів: особиста – базувалася на характері сімейних зв'язків (*hospitum privatum*) та громадська або державна (*hospitum publicum*). [3 с. 73] Договір про державну гостинність укладав сенат. Згідно цього договору іноземцю надавалися певні привілеї, зокрема безкоштовні житло, харчування, гостьові подарунки, право брати участь у жертвоприношеннях, урочистих обідах, видовищах державного значення та ін. Порушення правил законності каралося за римськими законами й міжнародними договорами, які застосовували перегрінські претори. У Стародавній Греції існував подібний інститут проксенії, сутність якого також полягала у покровительстві іноземцям.

Використані джерела:

- 1 Анцелевич Г.О., Покрещук О.О. *Міжнародне публічне право: Підручник / За ред. Г.О.Анцелевича.* – К.: Алерта, 2005. – 424 с.
- 2 Балух В. О. *Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.2. Стародавній Рим: Підручник.* – Чернівці: ТОВ "Видавництво "Наші книги", 2008. – 848 с.
- 3 Буткевич В. Г., Мисик В. В., Задорожний О. В. *Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В.Г.Буткевича.* – К.: Либідь, 2002, - 608 с.
- 4 Мартенс Ф. *Современное международное право цивилизованных народов.* – СПб., 1882. – Т.1.
- 5 Покровский И. А. *История римского права.* - Пг, 1917.

Мазарчук Дмитрий Валерьевич,
заместитель декана факультета управления
Академии управления при Президенте Республики Беларусь

ТЕКСТ И КОНТЕКСТ В ИСТОРИИ ПОЛИТИКО-ПРАВОВОЙ МЫСЛИ (МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДХОДА ДЖОНА ПОКОКА)

Основным объектом исследования для историка политико-правовой мысли является текст, воспринимаемый как целостный и, в какой-то степени, контекстуально ограниченный источник познания прошлого. Однако, проблема соотношения текста и контекста не сводится лишь к социально-политическим, экономическим, культурным факторам жизни общества, в котором жил автор. “Язык”, понимаемый как система со своими внутренними закономерностями и условностями, оказывающими влияние на деятельность субъекта, является не менее значимым фактором идеологии. Другими словами, идеологические построения в текстах мыслителей прошлого во многом обусловлены теми границами, которые заданы “языком” исследователя.

Формирование подобного представления связано с т. н. “лингвистическим поворотом” в социальных науках, достигшим зенита в 1960-е гг. В рамках методологии, порождённой “лингвистическим поворотом”, значимые тексты прошлого (например, “Государь” или “Левиафан”) воспринимаются не как вместилища законченных систем идей, а как языковые акты (*speech-acts*) – литературные и лингвистические комплексы, порождённые не только и не столько творческим гением, к примеру, Макиавелли или Гоббса, но контекстом, в котором находился данный автор, а также целью, которую он преследовал при написании.

В качестве примера того, как историк идей может обращаться с понятиями, с которыми он сталкивается в процессе чтения текстов из прошлого, приведём методологию Кембриджской школы изучения истории идей в Англии. Первым